

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. II. Quid propriè sint stimuli Conscientiae; & quomodo actionem suam
peccatori primò instituat, ac deinde tormenta animae admoueat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

quod Conscientiæ redarguentis oculos & infamiam vereatur; quid enim est à seipso quod timeat, aut se quod erubescat? erubescit tamen, quod in Conscientiæ oculis, Diuinos agnoscat, quorum illi sunt Vicarij. Hi sunt qui pudorem incutiunt, hi sunt qui metus faciunt, hi sunt denique qui facti pœnitentiam extorquent. Diuinum itaque quiddam est in Conscientiâ; idcirco agit tam despoticè; & cum torquet, punit tam seuerè. Nullum in iurisdictionis suæ partem admittit, nisi se. Nam vt rectè Bernardus, *omnium delictorum nostrorum ipsa testis, ipsa iudex, ipsa tortor, ipsa carcer: ipsa accusat, ipsa iudicat, ipsa damnat.* Hocine autem an est hominè, an verò Deum agere? sanè quidquid id est, Diuinum est; neque præter id quod Diuinum est, quidquam est in Conscientiâ, quod magnopere timeatur; timetur autem, etiam ab insigniter sceleratis. Deum itaque hic inuenio, & in Conscientiæ torminibus, Diuinitatem intelligo. Ita age, inquit Augustinus, non multum euageris, Conscientiæ adita tantum subi, vide quid agatur intus, *Et illic inuenies Deum, vices inquam, gerentem Dei, atque vt verbo dicam omnia, Oculum Dei.* Nam vt præclare Psalmista *signatum est super nos lumen vultus tui Domine;* hoc dum vrgeor, à te vrgeor; hoc dum reuereor, te reuereor; stimulosque à Conscientiâ immisos dum sentio, te redarguentem sentio; & dum hoc fateor, te confiteor & agnosco.

Itaque ex
Conscientiâ
Deum esse
intelligitur.

§. I I.

Quid propriè sint Stimuli Conscientiæ; & quomodo actionem suam peccatori primò instituat, ac deinde tormenta animæ admoueat.

- II. **D**icamus jam porro quâ ratione accusatoris & reprehensoris partes instituat Conscientia, diem reo dicat, actionemque peccatori tam terribilem, pro domestico tamen tribunali, auspiceretur. Terribilem dico; nam non est, peccator quod se palpet impunitate peccandi; serius enim aut ocùs, vt rectè D. Paulus, *Tribulatio & angustia in omnem animam operantem malum.* Conscientiæ dictamen si non sequeris; persequetur ipsa te. Dissimulare

D. Bern.
l. de Con-
scient. c.
vi.

D. Aug.
in pl. 45.

pl. 4. v. 7.

Ad Rom.
1. v. 9.

mulare dum credis scelera, iras colligit vt fortiùs feriat, & tor-
queat inclementiùs. Rem totam, si placet, ab ovo incipiamus,
atque ordine quo geruntur intus omnia, singula prosequamur.

*Antequam
quis peccet,
prius per
passiones
obscuretur
Conscien-
tia dicta-
men aut
sententia.*

Quamprimùm itaque peccandi sese offert oportunitas, illico
suboriri tibi senties metum quendam animi, quo euidenter ju-
dicas, tibi que ipsi dicis, *Res hæc aut actio quam aggredieris est pla-
nè illicita.* Iudicium hoc ipsissima est Conscientiã, seu dicta-
men superioris Animæ, cui actionem faciendam Voluntas debet
necessariò attemperare. Qui ergo fit, inquires, vt Voluntas fa-
pissimè duci suo rationique rectæ non obediat, & in contraria
teratur? Dicam. Interea dum in superiori parte Animæ pro-
nuntiatur hæc sententia, illicitam nempe rem esse quæ est præ-
manibus; in inferiori vt sic dicam domo, aut parte Animæ in
quã corporeæ affectiones dominantur, per mali naturæ arriden-
tis præsentiam, accenduntur igniculi quidam, Passiones voca-
ex quibus fumi & fulgines euaporant, qui cerebrum inficiunt,
totamque cæcã caligine mentem inuoluunt. Rem exemplo ex-
ponamus. Impudicitiz aut iniustitiæ committendæ sese offert
occafio: illicitum id esse, in suo tribunali pronuntiat Conscien-
tia: hoc decretum in superiori parte Animæ affigitur, ac volunta-
ti, id est, appetitui rationali intimatur. Interim affectionibus
suis excitata inferior Animæ portio, quam Appetitum natura-
lem dicimus, forum, id est mentem occupat, & insanis omnia
complet clamoribus; veluti dum præ Senatûs foribus, plebecu-
læ insanientis gliscit seditio. Hinc cogitationes hæc aut similes
subeunt animum: Vt res à Conscientiã iudicetur illicita, & im-
pudica, naturæ tamen & corpori gratam esse, huic aliquid esse
concedendum: item rem esse vtilem, & magni lucri occasionem
nunc adesse præclarissimam, quam, cùm elapsa est, non facile
fuerit reuocare; adolescentiam id requirere; non nisi semel com-
mittendum crimen. Plurimæ denique hujus generis rationes
sese offerunt, quibus & mens percellitur, & ratio obfuscatur, &
appetitus instigatur, & caro accenditur. Sic tandem in hoc se-
ditioso affectionum conflictu, *defendentibus se inuicem cogita-
tionibus aut etiam accusantibus*, præpeditur planè mens, & quasi
tenebris obuoluitur, adeo vt superius Conscientiæ decretum,
Voluntati quasi præ foribus affixum, legere aut mens non possit,
aut etiam nolit. Et sic tandem contra Conscientiæ præscriptum,
seditio

seditioni Passionum succumbit, & in earum concedit partem; malorum, in quæ se coniicit, admodum securo, quia naturæ exardescens fuligine excæcata. Præceptum eheu fertur miseria, & nescit quod. Sciet autem malo suo, scelus quod ablanditur dum expleuerit.

Vtrumque eximiè docet Ambrosius. Peccatur inquit, quia dum in quadam sumus delinquendi libidine, nebulis quibusdam insipientiæ mens obducitur & fumo quodam iniquitatis oculi eius caligant ne videat eorum que concupiscit deformitatem. En primam animæ labem, ortam ex affectionum fuligine. At vero inquit

ut peccatum commissum est, redit mentis claritas.

13.
D. Ambr.
L. de A-
braham.
c. 4.

Sanctus, cum omnis nebula transferit, grauius tormenta exercentur, in quodam male consensu secretario. Neque credas multum differenda hæc tormenta. Vix enim nebula transferit, transit autem simulatque commissum est scelus, illico Apparitoris instar aderit Conscientia, in jus te illico quæ abripiat. Neque est illi quod succenseas: istud enim ei à Supremo omnium Domino demandatum est officij, ut statim nullam moram interpositam peccantem occupet. Ita Deus ipse Caino. Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? quidnam autem hic peccatum dicitur, nisi peccati memoria, id est, sceleris Conscientia? Aderit itaque Conscientia, & quidem statim, præ foribus ne effugias, ut tamquam Appari-

tor peccator ad Conscientiam sic tribunal.

Gen 4.
v 7.

tor seuerissimus, sigillo vultus Diuini armatus (signatum est enim super nos lumen vultus tui Domine) legitime tibi non diem dicat, imò ne horam quidem, sed extemplo, eodem quod peccatu n est temporis momento, in jus rapiat etiam inuitum. Ad quem iudicem? ad seipsum, ad Conscientiam, inquam, domesticum tribunal. Quid exiget? hoc breui scies. Primum quod extorquebit, erit sceleris nuda confessio. At quid si fateri nolim?

Pf 4. v. 7.

Fateberis profecto etiam ingratis. Falsus est crimen suum, quamuis occultum, Lamech, etiam vbi non cogebatur. Audite, inquit, vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum. Mira profecto in mente habet, qui talem à mulieribus exigit audientiam. Quid ergo? Occidi, inquit, virum in vulnus meum, & adolescentem in liuorem meum. Stupet hic Chryostomus candorem viri, secreta scelera confitentis, & Quis istum dic obsecro inquit, ad confessionem adigit? Nullus alius quam Conscientia & incorruptus ille iudex. Nam simul ac in peccatum declinat, sta-

Gen. 4.
p. 23.

stim

D. Chryf.
hom 20.
in Gen.

tim insurrexit. Conscientia inquam, ostendens peccatorum magnitudinem (en. ut apparitorem & iustitiæ ministrum agat strenuè) omnibus seipsum pœnis obnoxium fecit. Ita enim se habet peccatum, ut priusquam fiat, obtenebret ac decipiat mentem: postquam autem consummatum fuerit, manifestè nobis suam absurditatem proferat, & ostendat. Ita Chrysostomus.

*Rollit in
memoriam
sententiæ à
Conscientiâ
prius lata.*

Ut autem pergâ dicere quæ in jus rapto peccatori tandem adhibenda sint tormenta, nec tamen tumultuariè & iniuste, aut sine juris formâ, rem totam sic habe. Simulatque igitur commissio jam scelere residit aliquantulum affectionum seditio & mentis perturbatio, illico discussâ cerebri fuligine, lux rursus oboritur, & superior animæ pars clarescit. Sic rursus sese menti aperit atque objicit decretum illud, quod antequam aggredereris scelus, Conscientia Voluntati præfixerat, nempe: *Hec actio est illicita.* In mentem, inquam, venit illicò sententiæ à Conscientiâ de hâc actione committendâ latæ memoria. Sententiâ sic exhibitâ, illicò personam mutat, accusatorisque partes arripit Conscientia; factum exhibet, clareque in os exprobrat, contra suum dictamen pertinaciter egisse te: neque aliis utitur actionis contra te institutæ probationibus aut instrumentis, quàm ipsâ facti euidentiâ. Tenetur enim scelus, *et in foribus peccatum adest*: neque vllus datur tergiuersandi locus, aut negandi euasio, vbi tam recens est commissi memoria, imò ipsa sceleris præsto est præsentia.

Conuincitur peccator facti euidentiâ & præsentia.

Et damnatur criminis reus.

Quid hîc agat peccator? quò se vertet? factum nê negabit, aut defendet? neutrum potest; manus dat, habemus fatentem reum. Tum demùm Conscientia pro tribunali sententiam nouam pronuntiat, quâ tandem criminis se condemnat, statuitque factum malè & sceleratè, pœnasque legi infractæ esse persoluendas. Neque sententiæ executionem procrastinat; illicò pœnas sumere incipit, eodemque iudicii sui rigore voluntati crimen objicit, improperat inconstantiam, exprobrat impudicitiam, arguit denique contemptam Dei legisque tam clare exhibitæ auctoritatem. Atque hæc quæ de se & suo scelere fert iudicia, propriè sunt aculei & tormenta Conscientiæ.

Aculei Conscientiæ sunt facti exprobratio.

Multis modis et vicibus fit ea criminis exprobratio.

Et quidem tolerabile id esset utcumque, si intra nudam vnicamque facti exprobrationem staret Conscientiæ insultantis asperitas; sed primo iudicio non contenta, recurrit identidem, ob-

14.

15.

16.

jectationes ingeminat, factum repetit, indignitatem rei exaggerat, mœſtamque præ ſceleris ſui vetercundiâ, acerbiffimis modis exagitat voluntatem. Neque hoc agit quaſi ſcommata de plauſtro conjiceret; ſed quemadmodum iudex qui ſententiam protulit, rationes coaceruat vndique, quibus juſte pronuntiatam eſſe, liquidò demonſtretur; ſic vt os reo, quantumcumque pertinaci, poſſit obſtruere. Ita agit ſceleris rea, dum necdum penitus extincta eſt Conſcientia: nihil non mouet, nihil non inuenit, vnde ſententiam criminis conſtmet, ſibi que meritò faciat conuitium. Atque eccum verum Animæ tormentum. Criminatur atque expoſtat, vt rei indignitatem, voluntatiſque impudentiam ob oculos ponat; contemptam non naturæ tantum rationiſque legem, ſed ipſam ſupremi Numiniſ auctoritatem exploſam, irritatam offenſâ Dei Maieſtatem, idque ob abjectiſſimam carniſ petulantiam, quæ ne in hominum oculos quidem ſine ſummo pudore & infamiâ veniat: ob ſordidiſſimas & quæ illicd erant perituræ voluptates, ſædo commercio venditas eſſe cœleſtes æternasque delicias: hominiſ aut ſcorti familiaritatem infamem, Diuiniſ amicitiaſ eſſe propoſitam: conculcatum eſſe ſanguinem ipſum morientis Chriſti, pretium ſcilicet Animæ, turpi libidine diuenditæ; majorisque fuiſſe perituras opes per ſummam iniuſtitiam partas, præ iis quas tanto ſibi ſudore comparauerit moriens Deus. Inſinitum ſi cuncta aſſerte voluero, quæ in hanc rem, ſententiæ ſuæ pondus factura, vndique congerit Conſcientia. Iſque congeſtis, tum ruſus inſtat, vrget, premit, rogat an hoc ſit Chriſtianum eſſe: an hæc Deo pro tantis impenſis reddatur gratia; an hoc ſit doniſ naturæ & gratiæ vti; an ad hoc ei data ſit ingeniſ perſpicuitas, corporiſ valetudo & firmitas, fortunarum amplitudo, vt hiſ omnibus inſtructus & armatus, ea veluti arma in benefactorum conuerteret, & quantum in ſe eſt, iſ Diuinitatem ipſam impugnaret? Hoccine demum eſſe hominem agere, in cœno voluptatum, porci adinſtat, volutari, nihilque humanum præ ſe ferre præter os, quod ne inter homines quidem honeſtos audeat aperire?

Exponuntur modi aliqui quibus Conſcientia crimen expoſtat & exaggerat.

17. Hæc iudicia, ſæpiusque iteratæ, & variis modis inculcata ſententiæ, aculei ſunt, tormenta ſunt, quæ ſceleribus vindicandis, tortoriſ inſtar, admouet Conſcientia; & in iſ tolerandis tota conſiſtit peccantiſ animæ carniſicina. Ita igitur tota res agitur.

Synopſis diſſer-
tionum hæc
ſ. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

msup

Pp 2

md,

no, in ipso sceleris articulo, peccantem Apparitoris vices agens adoritur Conscientia, & è vestigio in jus trahit. Deinde, nullâ morâ interpositâ, actionem instituit, crimen obijcit, & factum euincit. Tertio, sententiam actutum pronuntiat, actum malè, actum impiè, actum sceleratè. Quarto denique, sententiam à se latam inculcat identidem, atque exprobrat modis omnibus sceleris commissi immanitatem.

Voluntas in
his accusa-
tionibus à
nullo habet
patrocinio,
sed sola ab
omnibus
desertitur.

Vbi tum ea quæ te ad peccandum perpulere phantasmata? vbi quæ ablandiebatur vultus species? vbi rationes quæ sceleri patrocinabantur? vbi qui necessitatem abutendi corporis, voluptatibusque indulgendi, prætexebat appetitus? vbi quæ rem licitam esse clamabant argumenta? vbi naturæ præsidio rectæ affectiones? vbi faces libidinis? vbi qui seditionem excitarunt insanæ affectiones? Resederunt omnia commisso scelere, & re male actâ, tumultuantis adinstar plebeculæ, viso iudice, aufugere, teque in ipsis Conscientiæ manibus perfide desertuere, hoc est, Iudicis, imò carnificis tui, permiserunt arbitrio. Egregios enim uerò causæ perditæ patronos & aduocatos! Hoc nempe erat quod addixere patrocinium, clientem perdere, & perditæ causæ prodere. Neque id mireris inquit D. Chrysostomus, *Ea enim peccati natura est, ut priusquam omnino perpetratum sit, hominem temulentiam afficiat: posteaquam autem expletum ac perfectum est, tunc ea voluptas sese proripiat, & extinguatur. Ac solus jam deinceps stet accusator; Conscientiâ nimirum carnificis locum obtinente, ac peccatorem lancinante, ab eoque extremas pœnas exigente, ac plumbo quouis grauius ipsi incumbente.* Ita Chrysostomus & rem ipsam describit gnauiter, & quæ à me dicta sunt, suâ auctoritate penitus confirmat.

18.

D. Chryf.
epist 7. ad
olympia-
dem.

§. III.

In quo consistat pœna quam animus sentit ex Conscientiæ tormento, & quanta hæc sit, amplius declaratur.

Præ incubus
cor, ita Con-
scientia a-
nimâ pec-

Restat explicandum modò, quid tandem sit exquisitissimus ille dolor, quem ex Conscientiæ suæ carnificinâ tormentisque immixtis animus percipit. Quod ut agam magno erit vsui, ea

19.

quam